

Beste lezer,

Deze nieuwsbrief is de eerste – hopelijk van vele! – waarin we jullie als betrokkenen en geïnteresseerden op de hoogte houden van de recente ontwikkelingen binnen het project en van de lessen filosofie die er in het kader van het project gegeven worden in Groningen. Er worden veel verschillende initiatieven genomen om filosofie, of meer in het algemeen leren kritisch te denken, een plekje te geven binnen het bestaande vmbo-curriculum.

Twee updates over het project

Projectorganisatie

De projectorganisatie ziet er vanaf dit schooljaar anders uit dan voorheen. Ikzelf ben van stoel gewisseld: ik geef niet langer les, maar ben aangesteld als projectassistent om Eva-Anne in haar projectleiderstaken te ondersteunen. Bente Oost is aangesteld als filosofiedocent exclusief voor het project. Zij verzorgt dit jaar op twee scholen filosofielessen in samenwerking met de vmbo-docent van die school: eerst op het Montessori Vaklyceum in Groningen (zie hieronder voor haar eerste ervaringen!) samen met Gerwin Okken, docent maatschappijleer; en na de kerstvakantie zal zij samen met Jacqueline Helmholt, docent groen en mentor, lessen filosofie in de mentorles gaan integreren op het Hogeland College in Winsum. Twee hele verschillende settings dan de scholen waar wij tot nu toe de projectlessenfilosofie hebben gegeven. Wat ons betreft des te beter – hoe meer variatie wij kunnen uitproberen tijdens de loop van het project, hoe vollediger ons kennisbeeld vorm kan krijgen van hoe filosofie op het vmbo nu het beste kan worden gegeven.

VFVO

Verder zijn wij in gesprek met de VFVO. Een langetermijndoel is dat dit project na afloop van de subsidiegelden gecentraliseerd wordt, zodat ons doel - filosofie op school voor iedereen, dus ook het vmbo - ook buiten de provincie Groningen structureel gerealiseerd kan gaan worden. Concreet zijn wij nu met de VFVO in gesprek over hoe het vmbo-project een eigen, vastere plek kan gaan krijgen op de website. Ook zijn we bezig met het ontwerp van een eigen logo dat sterk zal lijken op het VFVO-logo. Deze twee ontwikkelingen zullen samen bijdragen aan de zichtbaarheid en herkenbaarheid van het project. Tot slot is het VFVO-bestuur op zoek naar een aanvullend bestuurslid dat het vmbo-project in de portefeuille zal krijgen. Met deze persoon als knooppunt kan de landelijke lobby in de toekomst nog beter gevoerd worden.

Update Montessori Vaklyceum, door Bente

“Na de herfstvakantie ben ik samen met Gerwin Okken begonnen met het geven van filosofielessen op het Montessori Vaklyceum in Groningen. De school heeft zogenaamde ‘talentlessen’ waar leerlingen zelf een les mogen kiezen. Ter promotie had ik een filmpje gemaakt om iets te vertellen

over Filosofie. Vervolgens hebben we flink wat aanmeldingen gekregen, waardoor onze lessen nu op het maximum aantal van 16 leerlingen zitten.

De leerlingen volgen allemaal les op basis-kaderniveau. De groep is gemengd met derde- en vierdejaars, die allemaal nog geen ervaring hebben met Filosofie. De leerlingen stonden echter wel erg open voor de lessen. Samen met Eva-Anne ontwerp ik de lessenserie. Ons idee is om een theoretisch onderwerp telkens te koppelen aan een creatieve verwerking. Zo hebben leerlingen al posters gemaakt over identiteit, een ouderschapsdiploma ontworpen en zullen ze halverwege de lessenserie beginnen met het maken van een podcastaflevering.

Op dit moment hebben we twee lessen gegeven, in zeer wisselende samenstellingen van leerlingen. In de eerste les behandelden we het onderwerp 'identiteit', waarbij we aan de hand van het schip van Theseus. We lieten leerlingen uiteindelijk een poster maken waaruit moest blijken hoe ze in de afgelopen jaren hetzelfde waren gebleven, ook al waren er dingen veranderd. Het werkte erg goed om leerlingen te laten werken, en ze ondertussen vragen te stellen over hun opdracht. Eén leerling zei aan het eind van de les dan ook: "U vraagt veel van mijn brein." De activatie zat er goed in!

Onze tweede les ging over het ouderschapsdiploma, waarbij we een les uit de pilot hadden gebruikt en aangepast naar deze doelgroep. Ook hier waren de leerlingen fanatiek in het uiten van hun mening. Er werd bijzonder goed naar elkaar geluisterd, en er werd boven verwachting veel beargumenteerd.

We zijn nog wat zoekende naar een manier waarop de terugkoppeling van het werk goed tot zijn recht komt. Leerlingen vinden het ook nog lastig om samen te werken met mensen die ze niet goed kennen.

Leerlingen hebben tot nu toe aan ons teruggegeven dat ze flink moeten nadenken, maar ook dat ze de lessen leuk vinden. Ze waarderen dat ze zelf mogen nadenken en hun eigen mening mogen geven. Ook kunnen een aantal hun creatieve ei hier goed kwijt. Al met al vind ik het algehele niveau boven verwachting, en worden er veel leuke, filosofische en creatieve dingen gemaakt!

Als je onze lessen wil bekijken, dan kan dat via de Drive in de map 'Lesmateriaal' → 'PowerPoints Bente Montessori Vaklyceum'. De lessen zijn nog in ontwikkeling, dus er zal af en toe nog iets wijzigen. In de speaker notes staan opmerkingen bij de desbetreffende slide."

Update PRO Drachten, door Egbert

"Filosofie in het praktijkonderwijs

Het is één grote leerervaring. De stap van (filosofie)docent op de havo en het vwo naar docent op een praktijkschool is op sommige vlakken groot, maar in de kern is veel ook hetzelfde. Leerlingen willen gezien worden. Wil je ze pakken met een les dan moeten ze zich op één of andere manier kunnen relateren aan het onderwerp. En als de les boeit, zijn er niet of nauwelijks ordeproblemen.

De grootste uitdaging tot dusverre is het vinden van verwerkingsopdrachten die aansluiten bij het werk- en denkniveau van praktijkleerlingen. Bij gebrek aan goede opdrachten bestaan de lessen bijna uitsluitend uit filosofische klassengesprekken en korte stukjes uitleg (steeds minder) of het bekijken en nabespreken van korte(!) filmpjes.

Meer dan ooit tevoren besef ik als docent dat de leerlingen die voor je zitten voor, tijdens en na de les in een hele andere wereld (kunnen) zitten. Het is, denk ik, zaak om óf een hele andere wereld te

scheppen in de les, het liefst vanaf minuut 1, óf heel nauw aan te sluiten bij de wereld waarin de leerlingen op dat moment zitten. In dat laatste geval is het bijna onmogelijk om alle leerlingen betrokken te houden bij de les. Sommigen vallen (bijna) in slaap, om zeer uiteenlopende redenen. Zo kan een slechte of matige beheersing van de Nederlandse taal funest zijn voor lessen waarin veel gesproken wordt.

Er zijn gelukkig veel lichtpunten en positieve ervaringen te noemen. Zo kreeg een leerling na afloop van een filosofieles te horen van zijn eigen docent/mentor dat dit “één van zijn beste lessen ooit was geweest”. (Onderwerp van de les: *mag je iemand straffen als hij als persoon veranderd is door de tijd heen?* O.a. het schip van Theseus en de theorie van Locke behandeld). Van begin tot het einde had hij intensief meegedaan in de les. Leerlingen komen zelf met allerlei vragen, over de meest verschillende onderwerpen. Ze vinden het fijn dat ze zich mogen uitspreken en radicale standpunten mogen noemen, zonder meteen ‘in het rood’ te staan. Je ziet elke les wel één of meer leerlingen een reflectiemoment hebben.

Nu ik erover nadenk: wat misschien wel de grootste waarde is van filosofie in het praktijkonderwijs – en in feite op alle niveaus –, is dat leerlingen een moment/plek hebben waar ze in alle openheid opvattingen en ideeën, die ze ‘aangereikt’ krijgen, kunnen toetsen. En omdat ik als filosofiedocent op deze school niet gebonden ben aan een curriculum is daarvoor alle ruimte. De les loopt dan vaak ook anders dan verwacht. In die zin zijn de lessen leerling-gestuurd.

Praktische informatie: de klassen bestaan uit 10 tot 15 leerlingen. Lesduur: 45 minuten. In principe is de eigen mentor/avo-docent aanwezig. Ik geef drie klassen filosofie, één uur per week. Het voorbereiden van de lessen kost wel bijzonder veel tijd.”

Dat was hem weer!

Met hartelijke groet,

ook namens Eva-Anne le Coultre,

Caitlin Ionescu

Projectassistent Toukomst-project ‘Filosofie op het vmbo’

filosofieophetvmbo@rug.nl